METSÄNOMISTAJA

Pystyykö pystynävertäjä pureutumaan pystypuuhun?

Nyt marraskuussa pystynävertäjän mäntymetsä on hiljentynyt talven viettoon.

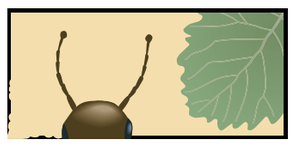

METSÄTUHOLAISET

Pitkin kesää latvustossa kävi kova kuhina kuoriaisten nävertäessä onkaloita versoihin. Viimeistään ensipakkasten puraisun jälkeen ontot versot putoavat maahan. Osa versoista taittuu ja kellastuu mutta jää latvukseen.

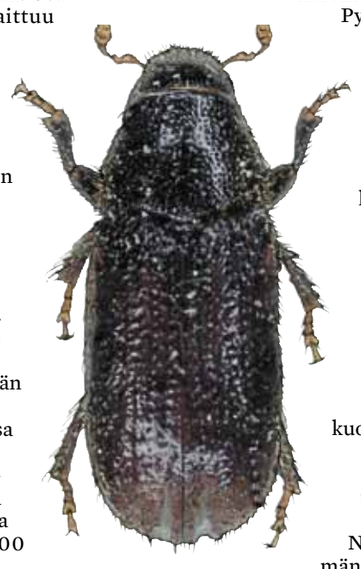

Usein kuoriainen putoaa verson mukana ja siirtyy talvehtimaan humuskerrokseen tai puun tyvelle. Joskus se jää latvukseen sinnittelemään talven yli.

Tavallisessa mäntymetsässä pudonneita versoja saattaa olla noin 10 000 hehtaarilla. Luku tuntuu suurelta, mutta mäntyä kohden menetetään vain kymmenisen versoa. Yhteyttävän neulasmassan menetys on kuitenkin niin pieni, että se ei sanottavasti vaikuta kasvuun.

Kasvunmenetykset alkavat näkyä vasta sitten, kun puu menettää vähintään sata versoa. Isot puut kestävät menetyksiä tietysti pieniä paremmin.

Versojen mukana saattaa kuitenkin putoilla nuoria käpyjä, mikä vaikuttaa männyn lisääntymiseen. Mutta jos puu on muutenkin heikentynyt, saattaa koko latvus kuivua. Kokonaisen puun kuoleminen pystynävertäjän takia on hyvin harvinaista.

Pystynävertäjä lähtee liikkeelle varhain keväällä, ilmoista riippuen useimmiten huhtikuussa. Lentelevät kuoriaiset haeskelevat heikentyneitä mäntyjä lisääntymispaikoikseen. Kirjava puru kuoren pinnalla paljastaa onnistuneen tunkeutumisen. Naaras kaivaa männyn kuoreen kymmensenttisen emokäytävän ja munii sen reunoille.

Suomalaisessa mäntymetsässä pystynävertäjä on todella runsas hyönteinen. Metsässä tuskin on sellaista kaatunutta paksukuorista mäntyä, jossa ei olisi pystynävertäjiä. Emokäytäviä voi olla toista sataa neliömetrillä. Kesällä kuoriutuu satoja uusia pystynävertäjiä neliöltä, ja hehtaaria kohden kuoriaisia voi olla puoli miljoonaa.

KARI HELIÖVAARA

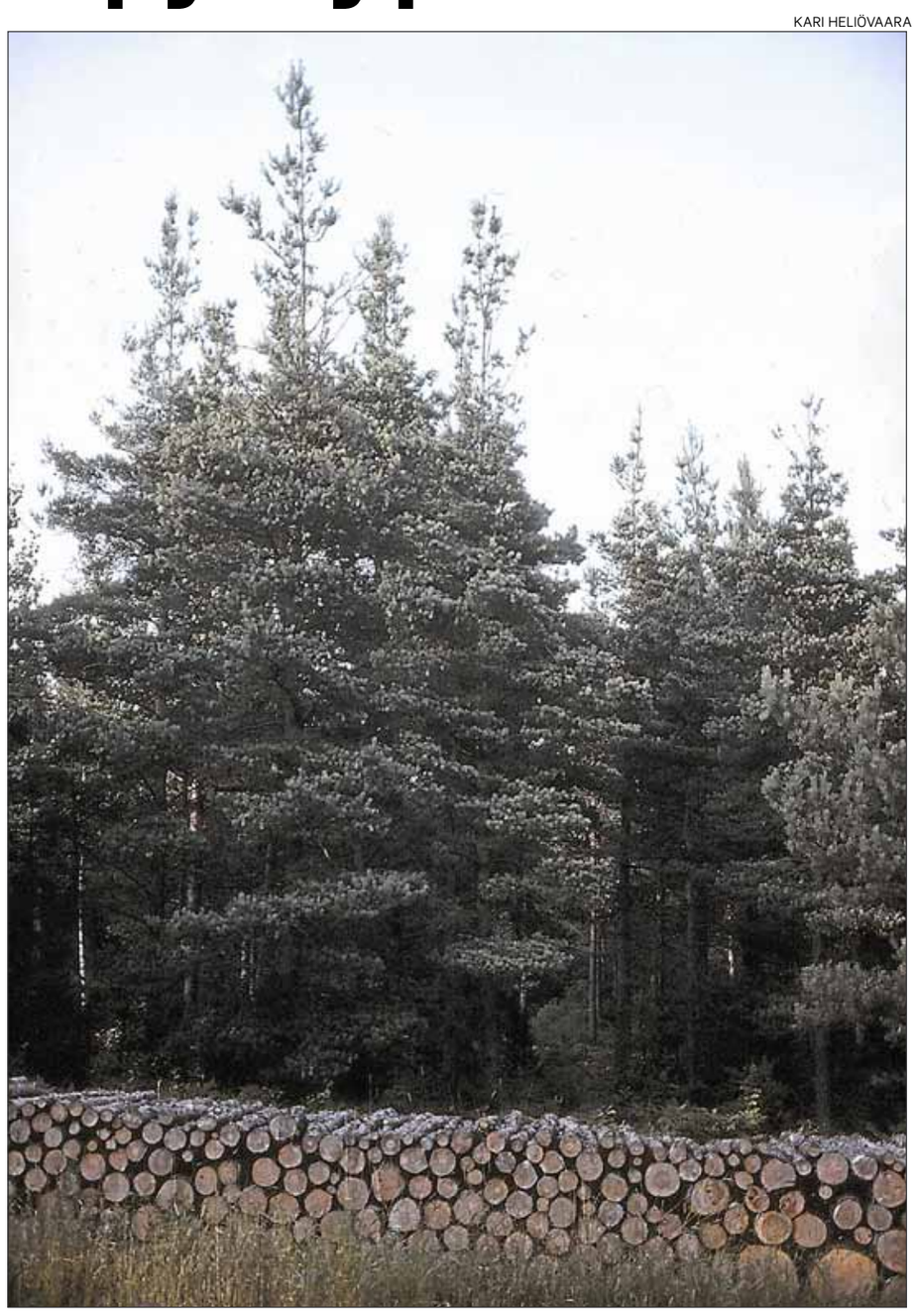

Peräkkäisinä vuosina pinotut puut ovat lisänneet pystynävertäjien määrää, mikä näkyy lähimäntyjen piikkimäisinä latvoina. Pikkukuvassa pystynävertäjä.

Pihkan tappava syleily

Myrskyn kaatamat männyt, heikentyneet pystypuut, kannot tai talvella kaadetut puut ovat oivallisia lisääntymispaikkoja. Siksi kuoriaisten määrään voi suoraan vaikuttaa poistamalla metsästä tällaiset sopivat lisääntymispaikat.

Onnistunut lisääntyminen edellyttää, että puu on tuoretta ja paksukuorista. Varhain keväällä muita nilasta kilpailevia kaarnakuoriaisia ei ole, ja lisääntymispaikkoja on yllin kyllin tarjolla. Siksi pystynävertäjä ei tarvitse joukkovoimaa eikä feromonejakaan.

Puista haihtuvat yhdisteet ohjaavat pystynävertäjät lisääntymispaikoille. Lisääntymispaikaksi puu kelpaa kuitenkin vain yhtenä vuotena. Siksi versojakin putoilee suuria määriä vain siellä, missä puita varastoidaan useina peräkkäisinä vuosina.

Terveen, elinvoimaisen männyn versot ovat pystynävertäjän herkkua.

Versoon tunkeutuva kuoriainen kohtaa joskus runsasta pihkavuotoa mutta harvoin tukehtuu siihen. Mutta terveeseen, elinvoimaisen männyn kuoreen lisääntymään aikovalle pystynävertäjälle käy huonosti.

Männystä valuva pihka kietoo tunkeutujan syleilyynsä, ja kuoreen jää yrityksestä kertova kovettunut pihkainen möykky.

KARI HELIÖVAARA

Kirjoittaja toimii Helsingin yliopistossa metsäeläintieteen professorina.

Ilvesten pyyntiin myönnettiin 400 poikkeuslupaa

Suomen riistakeskuksen aluetoimistot ovat myöntäneet hakijoille poikkeusluvan 400 ilveksen pyyntiin.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti tulevalle kaudelle katoksi enintään 440 poikkeuslupaa.

Luvanhakijoista useampi kuin joka kymmenes sai kieltävän päätöksen. Myönteisissäkin päätöksissä suurinta sallittua saalismäärää rajattiin haetusta. 271 hakijaa olisi halunnut yhteensä 985 pyyntilupaa.

Eniten poikkeuslupia myönnettiin Pohjois-Savoon ja Keski-Suomeen. Pohjois-Savossa on mahdollista kaataa 61 ja Keski-Suomessa 56 ilvestä.

PEKKA FALI

Ilveksen metsästyskausi alkaa joulukuun 1. päivä ja päättyy helmikuun lopussa.

Näiden kahden alueen yhteenlaskettu ilveskanta on riistantutkimuksen mukaan 680–750 aikuista. Keväällä syntyneet 136–153 pentuetta eivät ole määrässä mukana. Pentueessa on 1–3 eläintä.

Pohjois-Savossa ja Keski-Suomessa on lähes kolmannes Suomen ilveksistä. Vaikka kaikki alueille myönnetyt poikkeusluvat käytettäisiin, kanta kasvaa. Lupamäärä on pentutuottoa pienempi.

Aikuisia ilveksiä 2 340–2 610

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen mukaan Suomessa on nyt 2 340–2 610 aikuista ilvestä. Keväällä syntyneiden pentujen määrää ei tiedetä.

Keväällä 2011 syntyi 431–487 pentuetta.

Naarasilves, jota seuraa vuotta nuorempi pentu tai pentuja, on rauhoitettu.

Poronhoitoalueelle myönnettiin luvat 24 ilveksen pyyntiin. Ministeriön sallima enimmäismäärä olisi ollut 40.

Poronhoitoalueen poikkeusluvilla on tavoite vähentää ilvesten aiheuttamia porotappioita.

Poikkeusluvat on kohdennettu alueille, joissa ilveksiä on tiheimmin. Metsästyksellä pyritään lisäämään ilvesten ihmisarkuutta ja vähentämään erityisesti ihmisasutuksen liepeillä viihtyviä eläimiä.

Vähäinen poikkeuslupamäärä johtaa siihen, että ilvesten määrä Suomessa lisääntyy. Laji levittäytyy niillekin alueille, joilla sitä ei ole vuosikymmeniin nähty.

Ilveksen metsästyskausi alkaa joulukuun 1. päivä ja päättyy helmikuun lopussa.

REIJO VESTERINEN